

VIJESTI IZ MUZEJA

PERSONALNE VIJESTI

Dana 4. II 1961. umro je ing. arh. Blaž Katušić, konzervatorski izaslanik za grad i kotar Osijek. Njegovo mjesto ostaje nepopunjeno sve do osnutka Konzervatorskog zavoda u Osijeku u god. 1962.

Dana 1. V 1961. umirovljena je dr. Danica Pinterović, direktor muzeja, no ostaje na radu u muzeju kao honorarni naučni saradnik.

S danom 1. V 1961. preuzima upravu muzeja prof. Emil Spajić.

Dana 1. IX 1961. preuzima vođenje odjela NOB-e prof. Milenko Patković.

S danom 31. XII 1961. prekida svoj radni odnos u muzeju prof. Marijanka Himelrajh-Kozmar.

Na kraju god. 1962. kolektiv muzeja sastojao se iz slijedećih članova:

Prof. Emil Spajić, direktor i kustos numizmatičkog odjela

Prof. Marija Malbaša, viši bibliotekar, rukovodi muzejskom bibliotekom

Prof. Zdenka Lechner, kustos etnografskog odjela

Prof. Mirko Bulat, kustos arheološkog odjela

Prof. Milenko Patković, kustos odjela NOB-e

Dr. Danica Pinterović, kustos odjela historijskog i primijenjene umjetnosti, honorarni službenik

Prof. Josip Leović, restaurator, honorarni službenik.

Drago Vukasović, preparator

Vlado Tomić, knjižničar

Janja Vujnić, kancelarijski referent i tajnik muzeja

Ivan Borić, pomoćni službenik i čuvar zgrade

Ruža Palković, pomoćni službenik

Kata Ognjenović, spremačica

U muzeju su honorarno namještene paziteljice u zbirkama, kad su zbirke srijedom i nedjeljom otvorene za posjetioce, i to:

Olga Vrgoč, Ana Šimpf, Ema Fajt i Marija Veselinović.

ARHEOLOŠKI ODIO

OBILASCI ARHEOLOŠKOG TERENA OD 1. I 1961. DO 31. XII 1962.

I VAŽNIJE PRINOVE

Bilješke iz Dnevnika (nastavak)¹

1961. godina.

16. II prilikom kopanja bazena za ribarnicu na sjeveroistočnom kraju Trga V. Nazora, nađen je ugao rimskog zida od 6 reda seskvipedalnih opeka, koji je sezao do dubine od oko 0,9 m, i pod njim razoreni rimski kanal od ulomaka velikih opeka i crijepova. Na južnoj strani bazena bila je u profilu tamno smeđa zemlja s ulomcima žbuke, opeka, terra sigillate i obične keramike, te jedno dno četverouglate staklene bočice sa spiralno stiliziranim biljnim ornamentom.

22. II izorao je Tomo Pavković ulomak gornjeg dijela velike rimske nadgrobne stele od žučkastor pješčanika, s prikazom lava i ljudske glave, u polju južno od Donjega grada nedaleko Srijemske ulice (V. Glas Slavonije 2. IV 1961.).

25. II nađen je na uglu ulice F. Milića i Šumadijske ulice zapadno od Vojničkog groblja, u iskopu za novu višekatnicu, rimski grob od velikih opeka. Dužina groba je iznosila 2,70 m, širina 1,25, sačuvana visina 1 m. Preostalo je ukupno 14 redova opeka, od toga su tri gornja nepotpuna. Osam donjih redova zidano je normalno, poput sanduka, dok se sačuvanih šest gornjih redova postepeno sužavalo. Kako se završavao ozgo, nije se moglo ustanoviti, jer su najgornji redovi već ranije bili uništeni. Pod je bio od istih velikih opeka, a preko njih je bio debeo sloj ružičastog maltera. Istočna strana grobnice bila je također već ranije uništena, i stoga je grobnica bila puna crne zemlje, s ulomcima opeka, jednom čitavom opekom, drvenim ugljenom, ulomcima rimske i srednjevjekovne keramike, smeđim kućnim lijevom, komadom željeza i ljušturama puževa. Na zapadnoj strani groba, u hrpi crvenog podnog maltera, bile su nabacane ljudske kosti, među kojima je nađen jedan mali rimski brončani novac. On potječe vjerojatno iz III. st., ali nije bio čitljiv zbog jake zelene patine. Grobnica nije bila ožbukana ni iznutra ni izvana, a kako je očito bila otvorena, ne iznenađuje da nije bilo drugih priloga. (V. Glas Slavonije 2. IV 1961.).

14. III iskopana je manja mamutova kljova na sredini zapadnog kraja iskopa ciglane u Belom Manastiru, na dubini oko 3 m u sivkastoj glini. U gornjem dijelu profila iskopa i dalje se javljaju jame s kulturnim materijalom kao i ranije, ali je tamni sloj sve tanji, a jame rjeđe.

29. III kod produbljivanja podruma ispod Kirurškog odjela Opće bolnice pod zapadnim krajem nađeno je mnoštvo ulomaka raznovrsne sive latenske keramike i jedan grublji crni lončić s grbama, više životinjskih kostiju i jedna seskvipedalna opeka.

od 26. IV dalje nadzirani su radovi na kopanju iskopa za cestu na istočnom kraju Pristaništa u Donjem gradu, o čemu će biti izvješteno u idućem broju Zbornika. Na tom mjestu nađeni su žarni grobovi iz ranog brončanog doba, kulturne jame iz latenskog doba sa latenskim i ranorimskim materijalom, i ostaci dvije rimske zgrade kasnijeg doba.

16. VII predao je dr. Čandrić donji dio rimske glinene lampice s pečatom SEXTVS, nađen kod kopanja krečne jame u jugoistočnom dijelu dvorišta bolnice, gdje je u profilu primjećena crna zemlja s ulomcima rimske keramike.

18. VII nađen je u rovu za vodovod na istočnoj strani Miljanovićeve ulice, kod bolnice, željezni rimski nož s ravnim hrptom i trnolikim drškom, kao i ulomci rimskih opeka, žbuke, obične keramike i t. d.

Istog dana dali smo dopremiti u Muzej sa terena istočno od Donjeg grada, rimsku aru od vapnenca, kojoj je natpisni dio uništen, ali je stilizirani ukras na gornjem dijelu sačuvan.

21. VII kod kopanja podruma novogradnje u ulici Sare Bertić 114 (kod Zelenog polja), nađeni su skeletni grobovi, plitko ukopani u žutoj ilovači i pokriveni rimskim seskvipedalnim opekama. Nažalost su već bili oštećeni, a jedini prilog je bila jedna bročana bjelobrdska »S« karičica, tako da možemo smatrati da ovi grobovi potječu iz ranog srednjeg vijeka. V. Glas Slavonije 8. VIII 1961.

27. VIII donesena su dva haštatska glinena piramidalna utega nađena kod kopanja jame za zemlju za opeke u Vinogradima istočno od Donjeg grada.

9. IX kod kopanja temelja za višekatnicu u ulici Sare Bertić 10, nađeni su ulomci rimskih opeka, a ranije i dva velika kamena, jedan prizmatičan, a drugi kockast. Tom prilikom predana je muzeju brončana figurica Apolona (koja nije publicirana u ovom broju Zbornika), smeđe pocakljena kasno rimska svjetiljka i podna kockica od gline.

5. X obišli smo teren oko stare Drave kod Bilja, u potrazi za trasom rimske ceste, no nismo je mogli pratiti u cijeloj dužini.

6. X obišao sam ciglanu u Kozarcu, gdje sam našao ulomke badensko-kostolačke, vučedolske i inkrustirane keramike južne Transdanubije. Zatim sam obišao Cigansku poštu kod Čeminca, gdje su po Katančiću prije 150 godina bile neke ruševine, a sada su nađeni ulomci srednjovjekovne keramike, opeka, maltera i kostiju na površini brežuljka južno od ceste. U Dardi, sjeverno od sela, na pjeskani Adici u profilu tik ispod današnje ceste za Čeminac našao sam prethistorijske jame za otpatke ispod sloja crveno pečenog lijepa i pepela na maloj dubini. Jedna jama imala je dimenzije 0,80 x 1,3 m i bila je ispunjena ulomcima grube kasnobrončanodobne keramike, crvenim pepelom, ulomcima poda od crveno pečenog lijepa, a nađen je i ulomak neobrađenog jelenjeg roga i žrvnja od eruptivnog kamena. Taj sloj s ukopanim jamama proteže se i prema jugu do s druge strane terenske izbočine. Na pjeskani kod željezničke stanice Mece opažaju se u sjevernom profilu obrisi neke jame ili kuće sa crveno pečenim lijepom.

17. X obišli smo Daljsku planinu, i to Daljsku vodicu gdje je uzidani gornji dio rimskog nadgrobno spomenika, zatim tzv. Čaćin dol, gdje je u jarku s obje strane kolnog puta prema Dunavu kod kuće J. Radanovića ranije nađeno (po njegovom pričanju) mnoštvo skeleta na maloj dubini (0,50—0,70 m). U jaruzi se na dva mjesta vidi crveno pečena zemlja i crni pepeo. Po pričanju mještana nađeni su ranije u vinogradu F. Papa zapadno od tog mjesta išarani ćupovi sa spaljenim kostima na dubini oko 1 m. Žare sa spaljenim kostima i brončani »čavao« (igla?) nađeni su po njegovom pričanju i kod rigolanja Bančićevog vinograda, prije više godina. Na Kraljevcu otkrili smo sjeverozapadno od vinograda E. Bajakića, sa istočne i zapadne strane brežuljka prema Dunavu, slojeve pepela i lijepa s jamama, u kojima su bili ulomci grube i kanelirane halštatske keramike i jedan glineni pršljen. Dalje prema zapadu u jednoj udolini bila je u obronku plitka jama sa sivom latenskom keramikom. Slična latenska keramika nalazi se i površinski u vinogradu i polju prema selu, koje se nalazi južno od te terase. Na tzv. Velikoj straži (Gradac zapadno od Kraljevca, iznad Dunava) površinski su nađeni ulomci lendelske keramike, figurice goveda od gline, ulomak kamene figurice, kamene sjekire i brusevi, riječne školjke i dr. U profilu sa istočne strane vidi se više jama za otpatke s ulomcima iste neolitske keramike i ulaz u neki tunel, koji je ranije imao spoj s površinom, na dubini oko 3,5 m. Oko 2 m iznad ulaza u tunel nađen je ulomak vučedolske terine.

31. X — 1. XI M. Janković predala je jezičastu bijelu kamenu sjekiru nađenu kod kopanja bašte sjeverozapadno od kuće na vrhu niskog brežuljka (bivši Hermanov vinograd), južno od Gornjeg grada. Prilikom rekognosciranja na sredini istočne polovice brežuljka vide se na nekoliko mjesta izorani ulomci kućnog lijepa a nađeni su i ukrašeni i grubi ulomci neolitske keramike, među kojima se ističe polovica neke

posudice na 4 noge (sačuvane dvije), riječne školjke, životinjske kosti, ulomci žrnjeva i šila od životinjskih kostiju, što potječe vjerojatno iz razorenih neolitskih kuća. Naknadno je 4. XII A. Hanuljak predao ovalni glineni uteg nađen kod kopanja bunara na istočnom rubu brežuljka, a prilikom rekognosciranja je pronađen ulomak kamenog buzdovana na sredini istočne polovine tog uzvišenja.

12. XI N. Šegavčić predao je 1 žrvanj, 2 glinene rimske svjetiljke, sigilatnu čašu, 1 željezni i 1 brončani nožić, koji su iskopani prilikom nekih radova na sjeverozapadnom dijelu »Vojničkog polja«. Osim toga predao je i malu sivu glinenu vazru, narukvicu od crne staklene paste, staklenu okruglu ploču i Konstantinov brončani novčić, što je sve nađeno u grobu od velikih opeka složenih poput sanduka i s krovom na sljeme položenim preko horizontalnih poklopnica, na jugozapadnom dijelu Vojničkog polja.

5. XII otkrili smo istočno od ciglane u Dalju, u profilu strme obale Dunava, jame s pepelom i ulomcima grube halštatske, latenske i rimske keramike. U jednoj je bio i ulomak sjekire od jelenjeg roga i ulomak kremenog nožića ili strugalice. Na katoličkom groblju blizu ciglane nađeno je dno glatke sigilatne zdjele s pečatom MVXTVLLI.M.

1962. godina

6. I obišli smo kamenolom u Batinoj Skeli, gdje se vidi duboka i dugačka jama na vrhu brežuljka, ispunjena crnom zemljom sa sitnim ulomcima atipične prethistorijske keramike, među kojima je nađen i sitan ulomak dna rimske glinene svjetiljke, kostiju, kamena i školjaka. Ispod toga se na dubini oko 20 m u profilu vidi oko 0,5 m debeli sloj tamnije crvene zemlje.

8. II predala je M. Rajković crni rimski glineni lončić, nađen u skeletnom grobu na uglu Frankopanske i Šumadijske ulice.

10. III vraćen je iz Narodnog Muzeja u Budimpešti žrtvenik posvećen Herkulu od Valerijana Mucijana, koji je nađen 1800. godine na današnjem Trgu V. Nazora u Osijeku.

17. IV na poziv suradnika Čotara obišao sam Čepin, gdje sam na tipičnom niskom brežuljku kod Ovčare ustanovio ostatke naselja slavonskosrijemske kulture. Nalazi su bili ulomci keramike, glineni utezi, ulomak kamene sjekire, kameni trljač, životinjske kosti i ulomci lijepa. Na vrhu brežuljka bile su izorane srednjovjekovne opeke i ljudske kosti, što bi možda ukazivalo na neko manje srednjovjekovno utvrđenje.

23. IV obišao sam mjesto ranijeg nalaza krstaste bakrene sjekire južno od Donjeg grada (istočno od Tenjske ceste), gdje ni ovaj puta nije bilo nikakvih drugih nalaza. Međutim s obje strane Tenjske ceste kod odvojka poljskog puta prema mjestu nalaza bakrene sjekire, ustanovio sam površinske nalaze: ulomke opeka, crijeva, keramike i dr., što bi možda ukazivalo na ostatke neke rimske ville. Tu je nađen i ulomak rimske željezne kacige.

26. IV obišao sam ciglanu u Belom Manastiru, gdje je iskop produžen prema zapadu, i gdje se i dalje u profilu pojavljuju jame sa crnom zemljom, ulomcima lijepa i badenske i brončanodobne keramike. U jednoj je nađena i polovica velike kamene sjekire s rupom. U blizini je nađen i rimski ili ranosrednjovjekovni skeletni grob s velikom seskvipedalnom opekrom, koji je međutim uništen.

28. IV nađen je rimski neobzidani skeletni grob na sjevernoj strani krečne jame zapadno od Ljevaonice. Jedini prilog bila je mala siva posudica s probušanim dnom.

30. V obišao sam teren južno od Osjeka, u vezi ranijih nalaza, te sam na nedavno preoranom brežuljku zapadno od srednjovjekovnog grada Kolođvara, našao ostatke naselja slavonskosrijemske kulture (kućni lijep, opsidijan, kremene nožiće, ulomke grube keramike, životinjske kosti).

5. VI R. Bajsmann iz Popovca predao je brončani kelt sa »V« ornamentom, nađen na njivi Pogan kod Popovca.

11. VI ustanovio sam prethistorijske jame u profilima na sjeverozapadnom i jugoistočnom kraju iskopa ciglane u Ivankovu, s ulomcima grube halštatske ke-

ramike, pepelom, lijepom i dr. Na ciglani u Đakovačkoj Satnici nađene su na manjoj dubini dvije manje jame s kasnosrednjovjekovnom keramikom, a na ciglani u Našicama ostaci naselja slavonskosrijemske kulture (ulomci grube keramike, lijepa i kremeni nožići).

16. VI obišao sam ciglanu u Belom Manastiru, gdje je nađen donji dio grublje posude i trljač od kamena, te ciglanu u Kozarcu, gdje su na istočnom kraju profila nađeni ostaci poda neke badenske kuće i iznad njih ulomci zdjela s ravnim rubom.

19. VI na poziv druga Bačka iz Palače posjetio sam Laslovo, gdje mi je Ivan Kovač iz Laslova predao krstastu bakrenu sjekiru, nađenu na obali Vuke na zemljištu Kis Erde kod Laslova (v. raspravu o bakrenim sjekirama u ovom broju Zbornika). Rekognosciranje terena radi bujne vegetacije nije dalo nekih rezultata.

22. VI provjerio sam obavijest suradnika Čotara o rušenju srednjovjekovnog grada Kolođvara, o čemu je obavješten Konzervatorski Zavod u Zagrebu, pa je daljnje rušenje spriječeno.

29. VI predao je suradnik Čotar ulomke keramike, kugle od gline, ulomak kamene sjekire i šiljke od kosti, nađene na mjestu naselja slavonskosrijemske kulture na obali potoka Korpaša sjeverno od sela Vuke. Ovaj sam teren obišao 3. VII, kao i ranije spomenuto isto takovo nalazište kod Kolođvara, gdje sam ponovno našao ulomke lijepa, grube keramike i kremene nožiće. Sličnih je nalaza bilo i u izbačenoj zemlji iz jarka oko srednjovjekovnog grada Kolođvara.

25. VII obišao sam strmu obalu Dunava kod Erduta (podnožje Velikog Varada) gdje sam blizu prilaza mostu ustanovio velike jame s pepelom i ulomcima pret-historijske grublje keramike, uglavnom haštatske. U profilu surduka s druge strane zgrada uprave PD Erdut, ustanovio sam jame s istim sadržajem kao na podnožju Velikog Varada. U nastavku njiva iza zgrada uprave PD protežu se vinogradi na valovitom zemljištu terase iznad Dunava, koja se zove Veliki Varad. Onaj dio terase prema mostu, iznad spomenutih jama u podnožju, ima bogate površinske nalaze vučedolske, brončanodobne i halštatske keramike.

1. VIII na poziv učitelja Horvata posjetio sam Suzu, gdje su na terenu između crkve i škole ranije nađeni srednjovjekovni zidovi i srebrni novčići. Tu je po tradiciji bilo previjalište turske vojske za vrijeme mohačke bitke. Na istočnom kraju Kotlinskog groblja nađeni su u izbačenoj zemlji ulomci grube slavonskosrijemske keramike, a ranije su navodno nađeni i kameni čekići.

18. IX predao je D. Gluhović dva ulomka reljefne sigilatne posude i ulomak rimske glinene svjetijke, nađene na »Vojničkom polju« u Osijeku. U rovu za vodovod u Sekulićevoj ulici u Donjem gradu, presječeni su na više mjesta rimski zidovi od opeka i podovi od crvenog maltera. Dalje prema istoku, gdje se pretpostavlja da je bio istočni bedem Murse, nalazi naglo prestaju.

5. X obišli smo Nemetin, gdje smo na mjestu »niže dvopuća«, gdje Katančić spominje ruševine, našli niski brežuljak pokriven ulomcima rimskih crijepova i opeka (jedan je imao pečat /LEG.V/I HRCX). Možemo pretpostavljati da je to mjesto, gdje se nalazila stacija »Ad Labores« Tabule Peutingeriane.

Od 1. XI — 3. XI obišli smo Batinu Skelu, gdje smo u vinogradima iznad kamenoloma i na susjednom obronku Gradca, ustanovili brojne površinske nalaze i jame s brončanodobnom, halštatskom i latenskom keramikom, a isto tako i na nižem platou Gradca, gdje se nalazi spomenik palim Crvenoarmejcima. Iznad te niže terase proteže se njen nešto uzvišeniji produžetak, poznat pod nazivom Gradac, gdje smo uspjeli ustanoviti pravce i veličinu rimskih zidova kasnorimskog utvrđenja Ad Militares, te brojne nalaze rimskog građevinskog materijala, kojima je Gradac pokriven. Nažalost dosada je mnogo toga već uništeno, a to se nastavlja i dalje. Pret-historijske žare s pepelom nađene su i kod kopanja podruma u vinogradu M. Kovačića na istočnom obronku Gradca. Jame sa crnom zemljom i prethistorijskom keramikom vide se i u profilu novog puta, koji vodi od spomenika palim Crvenoarmejcima prema selu, pa čak i u strmom usjeku u školskom dvorištu. U Zmajevcu smo obišli školsku zbirku prof. Julije Šnajder, s nalazima iz Zmajevca, kao i mjesto rimskog kastela na strmom lesnom brežuljku iznad Zmajevca, koji je danas pod vinogradima. Tu smo našli ulomke kasnorimske keramike i opeka.

U toku mjeseca studenog učestvovali smo u ekipi Muzeja Brodskog Posavlja, koja je ispitivala kanale za komasaciju zemljišta u okolici Donje i Gornje Bebrine i Klakara.

Terene su obilazili samnom prigodice prof. E. Spajić, dr. D. Pinterović i D. Vukasović Na ovom mjestu zahvaljujem svim suradnicima s terena koji su mi pomogli u radu.

BILJEŠKE

1. Ovdje su izneseni samo najsumarniji podaci; često se zbog nepogodnih uslova nije moglo detaljno istražiti mjesto nalaza, ili su nalazi već bili uništeni. Ovdje je izostavljeno opisivanje nalaza sa donjogradskog Pristaništa, koje će biti drugi put opširnije prikazano, dok su nalazi sa ciglane A izostavljeni, jer su u ovom broju opširnije obrađeni.
2. Zbornik Arheološkog kluba Mursa, Osijek 1936, 67

M. BULAT

NUMIZMATIČKI ODIO

Zbirka numizmata stalno se tokom 1961. i 1962. god. povećavala, u prvom redu prinovama s terena Slavonije i Baranje. Naročito su česti bili rimski carski novci iz Donjega grada (Trajan, Hadrijan, Maksimilijan i dr.); također su obilati bili nalazi starog austrijskog novca u Tvrđi, Donjem i Gornjem gradu.

Velika numizmatička zbirka već samim postojanjem obavezuje na daljnje sakupljanje i određuje mu smjernice. Stoga se osobita pažnja posvećivala kovanom novcu sredjevjekovne Hrvatske — banovcima, zatim rimskim novcima kovanim u Viminaciju, rimskim novcima nađenim u Osijeku i kovanim novcima novovjekovne Srbije, da bi se postojeće zbirke što bolje kompletirale. Također se nastoje nabaviti sve serije kovanog novca stare Jugoslavije. — Poklonima zbirka dolazi i do starijeg i novijeg novca stranih evropskih i vanevropskih država. Osim kovanim novcem zbirka se povećala i novčanicama.

Već postojeća značajna zbirka kovanih medalja i plaketa povećavala se kupnjom novijih, u Jugoslaviji kovanih medalja, i poklonima starijih komada, također i stranog porijekla.

Pored ostalih zadataka koji se obavljaju u odjelu nastavljen je rad u dovršavanju kartoteka, tog neophodnog instrumenta za proučavanje i pisanje monetarne historije Slavonije i Baranje.

E. Spajić

HISTORIJSKI ODIO

U proteklom razdoblju materijal se povećao sekcijama i geografskim kartama cijelog terena Baranje i istočnog dijela Slavonije za potrebe arheološkog i historijskog ispitivanja. Za proučavanje starog Osijeka sabrano je: cehovskih dokumenata i predmeta, znački osječkih starijih i novijih društava, historijskih slika i ilustracija, odlikovanja pojedinaca, doktorskih diploma, počasnih diploma, pečatnjaka društava i ustanova, starog oružja i dr. — Istraživačima i studentima stavljene su na uvid fotokopije starih tvrđava iz turskog perioda, osječki cehovski dokumentarni materijal i mnogobrojne ilustracije vojničkih uniformi.

D. Pinterović

ODIO DOKUMENATA NOR

Odjel je u posljednje dvije godine razvio jedan novi oblik rada: muzej-škola. Ta suradnja je u ovom razdoblju ostvarena s osnovnom školom »Sara Bertić« u Osijeku. Naime, grupa slobodnih aktivnosti je uz pomoć kustosa odjela radila na dokumentima revolucije u samom muzeju, tako da su učenici na očigledan način doživljavali previranja u Narodnoj revoluciji. Grupa je priredila na osnovu mate-

rijala odjela u svojoj školi izložbu »Slavonija u dokumentima NOB«, koja je veoma lijepo primljena kod učenika. Ovaj prosvjetni zadatak pokazao se kao efikasan i nastaviti će se i dalje.

U povodu 20-godišnjice Narodne revolucije odjel je priredio 29. XI 1961. godine izložbu »Štampa Slavonije za vrijeme NOB«. Izložba je bila postavljena u izložbenoj dvorani Muzeja Slavonije.

Odjel je dobio na poklon 1962. godine od kotarske komisije za ekshumaciju Crvenoarmejskih predmete ekshumiranih Crvenoarmejskih i jednu vitrinu za smještaj tih predmeta.

Između ovog odjela i Centra za izučavanje radničkog i narodnooslobodilačkog pokreta Slavonije u Slav. Brodu razvila se suradnja na sakupljanju materijala i građe.

M. Patković

ODIO PRIMIJENJENE UMJETNOSTI

Od prinova u ovom se dvogodišnjem razdoblju ističe stilski namještaj, nabavljen kupnjom, i to kompletni salon u stilu Luja XVI i nekompletni barokni salon. Za oba ova salona, kao i za ranije nabavljeni bidermajerski namještaj, za razne komade namještaja iz kraja 19. st. i za nekoliko komada namještaja iz doba secesije nabavljene su nove odgovarajuće presvlake. Namještaj je restauriran i s novim presvlakama pripremljen za prigodnu izložbu u godini 1964. — Osim namještaja, starih satova, stakla i porculana uspjelo je sakupiti predmete građanske muške i ženske nošnje prošlog i ovog stoljeća. Sakupljanjem građanske nošnje počelo se već prije jednog decenija, no u proteklom periodu zbirka je znatno povećana. Što poklonima, što nabavkom u zbirku su dospjele 3 svečane plesne haljine, 1 vjenčanica, 1 pokladni kostim, 3 skupocjena ogrtača, 1 modni ženski šešir, raskošne lepeze, sun-cobrani, torbice, nakit, no također i cilindri, polucilindri, slamnati muški šeširi, 1 husarska uniforma etc.

D. Pinterović

ETNOGRAFSKI ODIO

U ovom razdoblju (1961. i 1962. godine) pada desetgodišnjica postojanja Etnografskog odjela u Muzeju Slavonije u Osijeku.

Sistematskim sakupljanjem etnografskog inventara dobiven je horizontalni presjek cijelog područja sjeveroistočne Hrvatske, koji obuhvaća Baranju i Slavoniju. Slika koju nam je pružio taj materijal pokazala je šarolikost i tipološku raznolikost pojedinih užih jedinica ovog dijela Panonije, koje se uvijek ne poklapaju sa geografskim regijama kao što je to slučaj sa Posavinom. Zato se kao daljnji zadatak u ovim 2 godinama — a tako će biti i u budućnosti! — nametnula potreba ispitivanja i utvrđivanja tih užih etnografskih jedinica, njihova rasprostranjenost i uzročnost. A usporedo sa teritorijalnim zaokruživanjem povezao se zahtjev produblivanja dosadašnjih znanja, tj. istraživanja i proučavanja podataka o pojedinim etnografskim elementima.

Pa, iako se u toku posljednje dvije godine pristupilo obradi Baranje, gdje smo do sada označili 2 etnografske jedinice i kompletirali zbirku kolekcijama *rubina* ženske narodne nošnje, *kapica sa podmitalcima*, *krpa — otaraka* ili *marama* za glavu, te drugog, ipak nije zanemareno ni ostalo područje. Iz Slavonije su nabavljene dvije valjane *rekle*, *rubina đendarom* i *ćinaruša*, 2 *srmane pregače*, 2 *kape za ljelje*, golobrdaska keramika — da spomenemo samo ono važnije.

Posebno ističemo nabavku iz Sikirevaca kabanice od čohe sa gajtanom zlatne boje i ženske narodne nošnje vezene zlatom sa nakitom, koju nam je omogućila

Komisija za otkup umjetnina spomeničkog značaja pri Konzervatorskom zavodu NRH u Zagrebu. Nakit, tj. *struku pod vrat* predstavljaju dukati, taj omiljeni zlatni ukras Slavonke.

Među prinovama, kojima je povećana u ovom razdoblju Etnografska zbirka, nalazi se i nakit Baranjke. Njihove se *struke* sastoje od zrnja srebrene, crvene, zlatne odn. žute boje, a za *pletenu zrnje* Baranjke su kupovale perlice raznih boja i same isplitale orlice i tako nakitu dale svoj pečat.

Zbirka je obogaćena također i nakitom za kosu mlade djevojke *vinčićem*, te *čoškovima* za oglavlje mlade *snaje*, koji su montirani na glavi manekena na odgo-varajućoj kapici.

Osim sakupljanja materijala, koji je pronađen na terenu i pribavljen otkupom ili poklonima, nastavljena je i dovršena velika akcija na ispitivanju podataka prema Pokusnoj upitnici za Etnološki atlas Jugoslavije. Sada je ispitano 65 lokaliteta, a ako pribrojimo prošlogodišnja 23, znači da je naš Etnografski odjel dao podatke za 88 sela iz Slavonije i Baranje.

U unutrašnjoj organizaciji odjela radilo se na osnivanju fototeke, katalogiziranju priručne biblioteke, otvaranju kartica po predmetu, mjestu, književnom i dijalektološkom nazivu naših akvizicija, uređenju dezinsekcionog sanduka i nekim preinakama u prostorijama odjela, na primjer: smještavanje jarmova.

1961. g. od 22. X do 22. XI priredili smo izložbu »Vuneni odjevni predmeti baranjskih Šokica« u izložbenoj dvorani Muzeja Slavonije u Tvrđi. Ova tematska izložba prikazala je seriju vunениh pregačica, sukanja i ponjavki ili obojaka. Popratni se materijal sastojao od sitnijeg inventara (*pojasi, čarape, čarapki*). U štampanom katalogu navedeni su nazivi primjeraka i njihovo porijeklo. Izložbu je snimila Radio-televizija Zagreb i prikazala u svojoj emisiji.

1962. g. dovršeno je ispitivanje pokljukarstva u Novom Selu kraj Slavonske Požege. Obnovljeni proces proizvodnje pokljuka je snimljen, a prilog o tome nalazi se u ovom broju Osječkog zbornika.

Iz suradničkog pera primljena su dva rukopisa. O pastirskom životu napisao je čika Ivo Čakalić iz Doljanovaca, a o svatovskim običajima Lucija Karalić, učiteljica iz Gorjana.

Mi smo poslužili terenskim podacima neke etnologue u zemlji i inozemstvu (u Zagreb o striženom kumstvu, u Pečuh o ambarima na plazove, u New Jersey o upotrebi voska u našem narodnom životu).

Etnografski odio još uvijek nema svoj izložbeni prostor, iako je bogatstvom svojih zbirki i radom postigao punu afirmaciju.

Z. Lechner

BIBLIOTEKA

Osim nabavkom knjiga muzejska biblioteka popunjava svoje fondove stručnom literaturom široko razgranatom zamjenom sa srodnim ustanovama u zemlji i inozemstvu. Zamjena se vrši muzejskim publikacijama tj. Osječkim zbornikom, a ponekad i duplikatima. Osim mujeskog stručnog osoblja bibliotekom se služe profesori, studenti, učenici, novinari, književnici, kazališni scenografi, suradnici naučnih instituta itd. Kako su učestale naturalne, seminarske i diplomatske radnje iz različitih struka tematikom vezane uz kraj iz kojega studenti, odnosno učenici potječu, to je frekvencija u čitaonici prilično živa. Materijal koji je ovim kandidatima potreban za obradu zadanih tema mogu uglavnom naći u Osijeku jedino u muzejskoj biblioteci. Ova biblioteka imala je priliku da svojim materijalom posluži i kod izrade nekih doktorskih disertacija. Jedan je specijalni cilj i zadatak ove biblioteke izrada osječke bibliografije, kao i sakupljanje svih osječkih izdanja. Na tome se poslu konstantno radi, a rezultati bibliografskog istraživanja objavljuju se u Zborniku. U aprilu 1962. priređena je u muzejskoj dvorani izložba »Dva stoljeća izdavačke djelatnosti u Osijeku« na kojoj je bilo izloženo oko 1000 primjeraka raznih osječkih izdanja.

Uz biblioteku nalazi se i dosta velika hemeroteka također sa naglaskom na osječkoj štampi. U zadnje vrijeme pristupilo se uvezivanju neuvezanih kompleta kao i popunjavanju praznina. Materijal hemeroteke vrlo mnogo se koristi za istraživanja u vezi s radničkim pokretom i narodnooslobodilačkom borbom.

M. Malbaša

PREPARATORSKA RADIONICA

Preparatorska radionica u ovom je razdoblju osposobljena nabavkom novih aparata i instrumenata za rad na konzerviranju metalnih predmeta. Još od ranije ona je mogla da vrši zaštitne zahvate na predmetima od gline, drveta, kosti i kamena. Radionica će odsada moći vršiti zaštitne usluge i za ostale muzeje u Slavoniji.

D. Vukasović